

POSUDEK na doktorskou disertační práci Mgr. Jany Follprechtové na téma:
RUDOLF BULTMANN – NĚKTERÉ PROBLÉMY EXISTENCIÁLNÍ INTERPRETACE

Význam Bultmannovy existenciální interpretace jako téma disertační práce jistě není snadnou záležitostí. Nejde jen o analýzu jeho zásadních textů, nýbrž též o analýzu jeho vlivu v kontextu světové i české teologie. A protože se jedná o jednoho z nejvýznamnějších teologů 20. století, je zřejmé, že již samotná selekce důležitých textů pro napsání práce bude velice náročná. Autorka si navíc vytyčuje za cíl nalézt v Bultmannově teologii aktuální myšlenky pro naši dobu, což vyžaduje další analýzu současného tázání a odpovídání, aby v závěru nedospěla k příliš subjektivním pohledům.

Úvodní text považuji za dobře promyšlený i dostatečně rozsáhlý na to, aby seznámil čtenáře s problematikou, která bude v práci probírána. Úvodní odstavec bych však doporučil vynechat, neboť příliš redukuje diskuzi nad Bultmannovým pojmem demytologizace. Navíc autorka tento problém rozebírá podrobně a lépe v dalších kapitolách své práce. Snad bych ještě doporučil vyvarovat se užívání německých výrazů v textu, bez českých ekvivalentů, jak to činí zde na str. 10 nebo dále např. na str. 32 apod., nebo je alespoň vysvětlit v poznámce či uvést ve slovníku pojmů na konci práce. To samé se týká v dalším textu řeckých výrazů např. na str. 28 apod.

Druhá kapitola věnující se životopisu Rudolfa Bultmanna je přiměřeně stručná. Autorka zjevně nehodlá rozšiřovat svou práci zvyšováním počtu životopisných údajů. Třetí kapitola, jakýsi úvod do Bultmannova myšlení, je již přirozeně rozsáhlejší.

V úvodu čtvrté kapitoly se zabývá Heideggerovou hermeneutikou a snaží se znázornit správnou podobu recepce Heideggerových pojmů v Bultmannově teologii. Další části kapitoly se zabývají Bultmannovými exegetickými východisky. Nejprve hovoří o jeho přístupu k nebiblickým textům, poté rozebírá jeho biblickou hermeneutiku, přičemž se zaměřuje zejména na otázku předporozumění a dialogu čtenáře (exegety) s textem. Za přínosnou považuji klasifikaci exegetických metod. Menší výtku mám vůči překladu pojmu „die existentielle Begegnung“ – „existenciální střetnutí“, spíš bych volil překlad „setkání“. Další část čtvrté kapitoly hovoří o problému objektivitě interpretace. V závěru se opět vrací k otázce předporozumění. Též si myslím, že by mohly být některé teze shrnutí propracovanější.

Pátá kapitola se věnuje Bultmannově metodě demytologizace. V úvodu začíná s historickými souvislostmi, v druhé podkapitole charakterizuje Bultmannův postoj k biblickému mýtu, rozdílům mezi mytologickým a přírodovědeckým myšlením a analyzuje problémy spojené s otázkou demytologizace. Do diskuze o mýtu a metodě demytologizace zapojuje v následujících kapitolách Paula Tillich a Karla Jasperse. Snad by mohla být na tomto místě věnována i samostatná kapitola Karlu Barthovi a jeho knize *Rudolf Bultmann – Ein Versuch ihn zu verstehen*. Autorka jí ovšem uvádí na konci kapitoly a ještě jednou se k ní vrací v závěru své práce. Na některých místech by však měla být opatrnější ve formulacích, jinak se jí může stát, že se ocitne sama se sebou v rozporu – viz str. 40: „Tillich mluví o demytologizaci veskrze negativně.“ ↔ „Přesto je nutno podotknout, že Tillich rozpoznává v demytologizaci i její pozitivní přínos.“ V následující podkapitole je proces demytologizace reflektován z historického hlediska a v závěru zajímavě klasifikuje nejvýznamnější výtky vůči demytologizaci. Ve shrnutí, když hovoří o popularizaci metody, mohla být zmíněna též kniha J. A. T. Robinsona *Honest to God*.

Zvláštním předmětem demytologizace se Bultmannovi stala novozákonní eschatologie, kterou autorka rozvádí v šesté kapitole. V úvodu se snaží načrtnout Bultmannovu diferenci k tradiční eschatologii, kterou dle mého až příliš kategoricky hodnotí jako „nauku o posledních věcech na tomto světě“. Bultmannovu eschatologii pod zorným úhlem demytologizační metody definuje jako eschatologii naléhavou nebo přítomnou. Poukazuje jak Bultmann formuje svoji představu o novozákonní eschatologii v souvislosti se studiem judaismu a helénismu, a zejména s Pavlem a Janem. Závěr kapitoly věnuje dobové diskuzi na téma eschatologie. Rozvádí především Schweitzerovo a Cullmanovo pojetí.

V sedmé kapitole se autorka snaží vysvětlit, jak správně porozumět Bultmannově odstupu od tématu historického Ježíše a k jakým nedorozuměním jeho pojetí vedlo u některých jeho žáků zejména u E. Käsemanna a G. Ebelinga, kterému v závěru kapitoly věnuje samostatnou dílčí podkapitolu. Na konci kapitoly vkládá exkurz rozlišující zázrak a div u Bultmanna. Zde se dopouští překladové chyby: slovo „Wunder“ by mělo být překládáno jako „div“ a slovo „Mirakel“ jako „zázrak“ a ne naopak. V další dílčí podkapitole poukazuje, jak Bultmann nahrazuje pojetí zjevení jako jakéhosi tajemného vědění zjevením ve smyslu oslovení a nároku. Ve shrnutí kapitoly opět uvádí do diskuze různé pozice protestantské teologie, zejména jeho žáky, kteří odmítají ahistoričnost Ježíšova působení.

V osmé kapitole hovoří o praktickém dopadu Bultmannovy teologie na zvěstování, kázání a víru, což jsou zároveň témata tří podčástí této kapitoly. Bultmann rozumí zvěstování jako dění slova, které se skrze eschatologický zjev Ježíše Krista, stává výzvou k uposlechnutí

Božího nároku. Víra je odpovědí na Boží oslovení v Ježíši Kristu a poslušností Božímu nároku, ve kterém člověk nachází sám sebe novým způsobem. V podkapitole o kázání se pokouší načrtnout konkrétní podobu Bultmannova úsilí uvést v život existenciální interpretaci ve společenství církve.

V deváté kapitole řeší otázku Bultmannovy antropologie. Myslím, že by bylo lepší zařadit tuto kapitolu spíše za kapitolu o eschatologii. Osmá kapitola poukazem na praktický dopad Bultmannovy teologie logicky uzavírá analýzu jeho základních myšlenek, ke kterým téma antropologie náleží. Autorka tak pravděpodobně učinila, aby ukázala, jak se mění člověk pod vlivem zvěstování a přitakáním Božímu nároku.

Desátá a dvanáctá kapitola je závěrečným shrnutím hlavních myšlenek rozebíraných v disertační práci. V desáté kapitole se autorka pokouší o kritické zhodnocení Bultmannova přínosu, ve dvanácté hodlá shrnout jeho význam a aktuálnost pro současnou teologickou reflexi. Až na mírné kritické poznámky hodnotí jeho přínos vcelku pozitivně. Jedenáctá kapitola je slovník důležitých Bultmannových pojmů s vlastním překladem, který by ovšem bylo lepší zařadit až za závěr práce. Autorka se v něm v některých případech nedrží zajetého úzu překladu teologických termínů a raději volí vlastní překlad.

Práce by jistě mohla být rozvedena do širších souvislostí. Asi by bylo zajímavé zhodnotit např. odraz Bultmannových myšlenek u řady českých teologů. To může být ale i tématem jejího dalšího studia.

Po formální stránce je disertace zpracována velice dobře a splňuje předepsané požadavky. Výtku mám proti určitému množství překlepů, které se vyskytují zejména v německých pojmech a citacích. Odkazy na konci vět by bylo vhodné dávat až za tečku, aby bylo jasné, že se vztahují k celku věty nebo odstavce. Zvláštní výtku mám proti překladu některých německých výrazů: např. na str. 77 překládá výraz „Wortüberlieferung“ jako „nadčasová slova“; na str. 88 překládá výraz „Anrede“ jako výpověď (ovšem na str. 99 jej překládá již správně jako oslovení); myslím, že výraz „Gemeinschaft“ na str. 111 a dále by bylo vhodnější překládat jako „společenství“, nikoli jako „společnost“, což by odpovídalo spíše výrazu „Gesellschaft“ (lépe v tomto případě zní: „společenství církve“ či „společenství lásky“ než „společnost církve“ či „společnost lásky“); apod.

Práce má logickou strukturu, drží se tématu, vložené exkurzy jsou v podstatě rozšířené poznámky vhodně doplňující vlastní text. Hlavní přínos práce spatřuji v identifikaci ohniska Bultmannovy teologie s existenciální interpretací a v rozpoznání, že všechny ostatní otázky – eschatologie, historický Ježíš, zázraky, zjevení, víra, zvěstování – jsou rozvedené větve této fundamentální Bultmannovy myšlenky. Navzdory některým výše uvedeným výtkám, které je

nutno vnímat i jako důkaz samostatné práce a snahy o originalitu, hodnotím práci kladně, považuji ji za přínosnou a doporučuji ji k přijetí.

V Praze 16. března 2008

Doc. ThDr. Jiří Vogel, ThD.